

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TIKSLINIŲ KOMPENSACIJŲ ĮSTATYMO NR. XII-2507 11 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Įstatymo projekto rengimą paskatino šeimų, kuriuos susiduria su praktikoje išryškėjusiomis lengvojo automobilio įsigijimo ir (ar) jo techninio pritaikymo išlaidų kompensavimo teisinio reguliavimo problemomis, dėl kurių ši kompensacija ne visais atvejais yra prieinama asmenims su negalia ir šeimoms, auginančioms vaikus su negalia, kuriems pritaikytas transportas yra būtinas dėl judėjimo funkcijų sutrikimo ir funkcinės būklės.

Poreikį keisti teisinį reguliavimą iniciavo asmenų ir šeimų kreipimaisi, kuriuose pažymima, kad šiuo metu galiojantis reguliavimas nepakankamai atitinka realius asmenų su negalia mobilumo, saugaus judėjimo ir oraus dalyvavimo visuomenėje poreikius, nes kompensacijos skyrimas siejamas su formaliais kriterijais, kurie ne visada atspindi faktinį pritaikyto transporto poreikį.

2024 metais dėl kompensacijos skyrimo į SODRĄ kreipėsi 1570 asmenų ir šeimų, auginančių vaiką su negalia, iš kurių 319 atsisakyta skirti kompensaciją. 2025 metais dėl kompensacijos skyrimo kreipėsi 2314 asmenų ir šeimų, auginančių vaiką su negalia, iš kurių 531 atsisakyta skirti kompensaciją.

Dažniausiai pasitaikančios atsisakymo skirti kompensaciją priežastys įvardijamos, jog asmeniui nenustatytas lengvojo automobilio ar jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos poreikis arba poreikio galiojimo terminas yra pasibaigęs; vaikui su negalia nenustatytas pirmo arba antro lygio individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacijos poreikis (iki 2023 m. gruodžio 31 d. – specialusis nuolatinės slaugos poreikis), t. y. Specialieji poreikiai visai nenustatyti arba nustatytas trečio arba ketvirto lygio individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacijos poreikis (iki 2023 m. gruodžio 31 d. – specialusis nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikis; asmuo arba šeimos, auginančių vaiką su negalia, atstovas Lietuvos Respublikos kelių transporto priemonių registre nėra įrašytas kaip transporto priemonės savininkas arba kaip transporto priemonės valdytojas; asmuo arba šeimos, auginančių vaiką su negalia, atstovas ar kitas šeimos narys neturi galiojančio vairuotojo pažymėjimo;

Šie SODROS duomenys įrodo, kad ypač aktuali problema kyla tais atvejais, kai asmuo su negalia dėl fizinių apribojimų pats negali vairuoti transporto priemonės, tačiau pritaikytas automobilis jam yra būtinas kasdieniam vykimui į gydymo, reabilitacijos, ugdymo ir kitas įstaigas, taip pat šeimoms, auginančioms vaikus su negalia, kuriems dėl judėjimo funkcijų sutrikimo reikalingas specialiai pritaikytas transportas.

Įstatymo projekto tikslas –užtikrinti, kad kompensacijų skyrimas būtų orientuotas į realų asmens ar vaiko su negalia judumo ir funkcinį poreikį, bei sudaryti palankesnes sąlygas gauti lengvojo

automobilio įsigijimo ir (ar) jo techninio pritaikymo išlaidų kompensaciją. Įstatymo projektu siekiama pašalinti praktikoje kylančius nepagrįstus ribojimus, užtikrinti nuoseklesnį teisinį reguliavimą ir geresnes sąlygas asmenų su negalia savarankiškumui, socialinei integracijai ir jų šeimų kasdienių poreikių užtikrinimui.

Valstybės teikiama parama turi būti proporcinga asmens su negalia funkciniam poreikiams.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą rengė Lietuvos Respublikos Seimo narės Daiva Ulbinaitė ir Paulė Kuzmickienė.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu lengvojo automobilio įsigijimo ir (ar) jo techninio pritaikymo išlaidų kompensavimo teisinius santykius reglamentuoja Lietuvos Respublikos tikslinių kompensacijų įstatymas. Pagal galiojantį teisinį reguliavimą teisę gauti lengvojo automobilio ir (ar) jo techninio pritaikymo išlaidų kompensaciją turi asmenys, kuriems nustatytas lengvojo automobilio ar jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos poreikis ir kurie turi vairuotojo pažymėjimu patvirtintą teisę vairuoti lengvąjį automobilį. Taip pat teisė į kompensaciją šeimoms, auginančioms vaikus su negalia, siejama su vaikui nustatytu pirmo arba antro lygio individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacijos poreikiu (specialiuoju nuolatinės slaugos poreikiu).

Dėl tokio teisinio reguliavimo teisės į kompensaciją negali įgyvendinti dalis asmenų su negalia, kuriems dėl fizinių apribojimų negali būti suteikta teisė vairuoti transporto priemonę, nors jiems yra nustatytas lengvojo automobilio ar jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos poreikis. Taip pat kompensacija negali būti skiriama kai kurioms šeimoms, auginančioms vaikus su negalia, kuriems dėl ilgalaikių ir (ar) negrįžtamų judėjimo funkcijų sutrikimų yra būtinas pritaikytas transportas, tačiau nėra nustatytas pirmo arba antro lygio individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacijos poreikis. Dėl to teisė į kompensaciją ne visais atvejais siejama su faktiniu asmens ar vaiko su negalia judumo poreikiu ir pritaikyto transporto būtinybe.

Šiuo metu galiojanti kompensacijos skyrimo tvarka neatitinka Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos ir riboja Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymo tikslų įgyvendinamumą.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu siūloma pakeisti Lietuvos Respublikos tikslinių kompensacijų įstatymo 11 straipsnį.

Siūloma atsisakyti reikalavimo, kad teisę gauti lengvojo automobilio ir (ar) jo techninio pritaikymo išlaidų kompensaciją turintis asmuo privalėtų turėti vairuotojo pažymėjimu patvirtintą teisę vairuoti lengvąjį automobilį. Teisė į kompensaciją būtų siejama su nustatytu lengvojo automobilio ar jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos poreikiu, nepriklausomai nuo to, ar asmuo su negalia transporto priemonę vairuoja pats.

Taip pat siūloma išplėsti šeimų, auginančių vaikus su negalia, teisę gauti lengvojo automobilio ir (ar) jo techninio pritaikymo išlaidų kompensaciją, nustatant, kad ši teisė būtų suteikiama ne tik tais atvejais, kai vaikui nustatytas pirmo arba antro lygio individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacijos poreikis (specialusis nuolatinės slaugos poreikis), bet ir tais atvejais, kai vaikui nustatytas lengvojo automobilio ar jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos poreikis dėl ilgalaikio ir (ar) negrįžtamo judėjimo funkcijos sutrikimo.

Priėmus įstatymo projektą būtų sudarytos sąlygos užtikrinti teisingesnę ir labiau individualius poreikius atitinkantį lengvojo automobilio ir (ar) jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos skyrimą. Siūlomi pakeitimai pašalintų nepagrįstus ribojimus asmenims su negalia, kurie dėl savo sveikatos būklės negali įgyti teisės vairuoti transporto priemonę, tačiau turi objektyvų pritaikyto transporto poreikį. Taip pat būtų užtikrinta galimybė gauti kompensaciją šeimoms, auginančioms vaikus su negalia, kuriems dėl ilgalaikių ir (ar) negrįžtamų judėjimo funkcijų sutrikimų būtinas pritaikytas transportas, tačiau nėra nustatytas pirmo arba antro lygio individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacijos poreikis.

Tikimasi, kad siūlomas teisinis reguliavimas pagerins asmenų su negalia ir vaikų su negalia galimybes naudotis jų poreikius atitinkančiu transportu, pasiekti sveikatos priežiūros, reabilitacijos, ugdymo ir kitas būtinas paslaugas, skatins jų savarankiškumą, socialinį dalyvavimą ir prisidės prie didesnio negalią turinčių asmenų lygiateisiškumo užtikrinimo.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus įstatymą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo projekto priėmimas kriminogeninei situacijai ir korupcijai įtakos neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymas neturės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius

galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Priėmus įstatymo projektą, kitų įstatymų keisti nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos įstatymo, Teisėkūros pagrindų įstatymo, kitų teisės aktų reikalavimų. Įstatymo projekto sąvokos įvertintos Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

Įstatymo projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentų nuostatas.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti.

Įstatymui įgyvendinti Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministras iki 2026 m. gruodžio 31 d. turės pakeisti lengvojo automobilio ir (ar) jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos poreikio nustatymą, kompensacijos skyrimą ir mokėjimą reglamentuojančius teisės aktus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais).

Įstatymo projekto nuostatomis įgyvendinti papildomų valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu gauta Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Asmens su negalia teisių apsaugos agentūros ir SODROS vertinimai.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

„Asmenys su negalia“, „tikslinės kompensacijos“, „lengvojo automobilio išlaidų kompensacija“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.

